

រាជធានីភ្នំពេញ ថ្ងៃទី១៦ ខែសីហា ឆ្នាំ២០២៤

សេចក្តីប្រកាសព័ត៌មាន

**មជ្ឈមណ្ឌលធនធាន អ.វ.ត.ក. ទទួលស្វាគមន៍ដំណើរទស្សនកិច្ច និងសហការ
រៀបចំកិច្ចពិភាក្សាអំពី “យុត្តិធម៌អន្តរកាល” ជូនសាស្ត្រាចារ្យ អ្នកស្រាវជ្រាវជាតិ
និងអន្តរជាតិប្រមាណ៥០រូប**

នៅព្រឹកថ្ងៃសុក្រ ទី១៦ ខែសីហា ឆ្នាំ២០២៤ មជ្ឈមណ្ឌលធនធាន អ.វ.ត.ក. បានទទួលស្វាគមន៍
ដំណើរទស្សនកិច្ច និងសហការរៀបចំកិច្ចពិភាក្សាអំពី “យុត្តិធម៌អន្តរកាល ៖ ការស្វែងយល់អំពីតំទ្វី
ពលនៃជំនឿក្នុងការផ្សះផ្សា និងការចងចាំ” ជូនសាស្ត្រាចារ្យ អ្នកស្រាវជ្រាវជាតិ និងអន្តរជាតិប្រមាណ
៥០រូប មកពីសាកលវិទ្យាល័យនៅក្នុងព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា ហ្វីលីពីន អាឡឺម៉ង់ និងទីម័រលេស្តេ
ក្រោមកិច្ចសហប្រតិបត្តិការរៀបចំឡើងដោយកម្មវិធីភាពជាដៃគូសម្រាប់ការកសាងសន្តិភាពសាកល
វិទ្យាល័យអាស៊ីអាគ្នេយ៍ (SAUP) នៃអង្គការGIZ ។

នាឱកាសនោះ ឯកឧត្តម ថោង សុជាតិ រដ្ឋលេខាធិការគណៈរដ្ឋមន្ត្រី និងជាមន្ត្រីគ្រប់គ្រងជាន់ខ្ពស់
នៃការិយាល័យរដ្ឋបាលរបស់ អ.វ.ត.ក. តំណាងឯកឧត្តម ក្រាញ់ តូនី ប្រធានរដ្ឋបាលស្តីទី អ.វ.ត.ក.
បានគូសបញ្ជាក់ថា ដំណើរទស្សនកិច្ចសិក្សា និងកិច្ចពិភាក្សានេះ មានសារៈសំខាន់ណាស់សម្រាប់ទាំង
អស់ក្នុងការប្រមូលផ្តុំដើម្បីចងក្រងជាបណ្តាញ និងពង្រឹងភាពជាដៃគូគ្នាទៅវិញទៅមកសម្រាប់
ផ្លាស់ប្តូរបទពិសោធន៍ទាក់ទងនឹងយុត្តិធម៌អន្តរកាល និងស្វែងយល់កាន់តែស៊ីជម្រៅអំពីបរិបទនៅកម្ពុ
ជា និងបទពិសោធន៍ដែលកម្ពុជាបានអនុវត្តនាពេលកន្លងមក ។

ឯកឧត្តមបានរំលឹកអំពីដំណើរការជំនុំជម្រះក្តីនៅ អ.វ.ត.ក.ជូនអង្គពិធីដោយបានគូសបញ្ជាក់ថា ក្នុង
រយៈពេលជាង ១៦ ឆ្នាំ ចាប់ពីឆ្នាំ ២០០៦ ដល់ឆ្នាំ ២០២២ អ.វ.ត.ក. បានជំនុំជម្រះក្តីលើសំណុំរឿង
ចំនួន ៧ ដែលពាក់ព័ន្ធនឹងជនជាប់ចោទចំនួន ១០រូប ដែលក្នុងនោះមាន៣រូបត្រូវបានផ្តន្ទាទោសដាក់
ពន្ធនាគារអស់មួយជីវិត ។ ក្រោយពីបញ្ចប់នីតិវិធីតាមប្រព័ន្ធតុលាការ អ.វ.ត.ក. បានបន្សល់ទុកនូវឯក
សារចំនួន ២.៤ លានទំព័រ មានទាំងសេចក្តីថ្លែងការណ៍របស់ជនរងគ្រោះជាង ១១,០០០ច្បាប់ និង
សេចក្តីថ្លែងការណ៍ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីប្រមាណ ៦,៦៧៥ ច្បាប់ផងដែរ ។

ឯកឧត្តមបានបញ្ជាក់បន្ថែមថា ដើម្បីរក្សាទុកកេរដំណែល អ.វ.ត.ក.នេះឱ្យបានគង់វង្សសម្រាប់យុវជន ជំនាន់ក្រោយសិក្សា រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជាបានឯកភាពជាគោលការណ៍ “បង្កើតស្ថាប័នមួយដើម្បីរក្សា កេរដំណែល អ.វ.ត.ក. និងការកសាងសន្តិភាពក្នុងពេលអនាគត”។ បើតាមការបញ្ជាក់របស់ឯកឧត្តម រដ្ឋលេខា ស្ថាប័នដែលគ្រោងនឹងកើតមានឡើងនៅក្នុងពេលខាងមុខនេះ នឹងមិនត្រឹមតែរក្សាបណ្ណសារ និងគ្រប់គ្រងឯកសារតុលាការសម្រាប់ការសម្រាប់ផ្សព្វផ្សាយជាសាធារណៈប៉ុណ្ណោះទេ ប៉ុន្តែវាក៏នឹង ក្លាយជាមជ្ឈមណ្ឌលស្រាវជ្រាវ គាំទ្រការអប់រំថ្នាក់ឧត្តមសិក្សា ពង្រឹងការអប់រំអំពីសន្តិភាព ការចងចាំ និងមានការចូលរួមបន្ថែមទៀតជាមួយជនរងគ្រោះ និងអ្នករស់រានមានជីវិតផងដែរ។

បន្ទាប់ពីកិច្ចស្នាគមន៍ គណៈប្រតិភូទាំងអស់ក៏បានអញ្ជើញទស្សនកិច្ចបណ្ណាល័យ និងបណ្ណសាររបស់ អ.វ.ត.ក.ផងដែរ ហើយបន្តទៅកម្មវិធីកិច្ចពិភាក្សាលើប្រធានបទ "យុត្តិធម៌អន្តរកាលតាមបរិបទ៖ ការ ស្វែងយល់ពីឥទ្ធិពលនៃទំនៀមទម្លាប់ជំនឿលើការផ្សះផ្សា និងការរំលឹកឡើងវិញ" ដែលមានការសម្រប សម្រួលដោយសាស្ត្រាចារ្យបណ្ឌិត Thorsten Bonacker នាយកមជ្ឈមណ្ឌលសម្រាប់ការសិក្សាអំពី ជម្លោះនៅសាកលវិទ្យាល័យ Phillipps ក្នុងទីក្រុង Marburg (ប្រទេសអាល្លឺម៉ង់) និងមានគ្មិន កិត្តិយសរួមមាន៖

- ព្រះមេធានុរក្ស វិជ័យប្បញ្ញោ បណ្ឌិត គូ សុភាព ព្រះធម្មធរគណ រាជធានីភ្នំពេញ
- សាស្ត្រាចារ្យបណ្ឌិត Mark Anthony Torres នាយកវិទ្យាស្ថានសន្តិភាព និងការអភិវឌ្ឍន៍នៅ មិនដាណាវ នៅ MSU (សាកលវិទ្យាល័យ Mindanao State) - IIT (ហ្វីលីពីន)
- សាស្ត្រាចារ្យ Yasmira Moner សាស្ត្រាចារ្យ អ្នកស្រាវជ្រាវ និងសកម្មជនកសាងសន្តិភាពពី MSU-IIT នៅ Iligan (ហ្វីលីពីន)
- លោកស្រី Settie Sahara D. Mutia-Magumpara សាស្ត្រាចារ្យនៅនាយកដ្ឋានវិទ្យាសាស្ត្រ នយោបាយនៅ MSU-IIT អ្នកតំណាងសហគមន៍ជនជាតិដើមភាគតិច Moro នៃទីក្រុង Mindanao (ហ្វីលីពីន)
- លោក Vicente Borges Maia ទីប្រឹក្សាផ្នែកអប់រំមកពី Centro Nacional Chega (ទីម័រខាង កើត)។

ព្រះតេជគុណ គូ សុភាព មានសង្ឃដឹកនាំផ្ដើមកិច្ចពិភាក្សាដោយសម្ដែងការសោកស្ដាយចំពោះអំពើ ប្រល័យពូជសាសន៍ដែលប្រព្រឹត្តដោយខ្មែរក្រហមថា៖ «ខ្ញុំពិតជាសោកស្ដាយណាស់ដែលបានឃើញ សង្គ្រាមនេះបានកើតឡើងនៅក្នុងប្រទេសកម្ពុជា។ ជាធម្មតាខ្ញុំផ្ទាល់មានទំនាក់ទំនងជាមួយក្មេង ជំនាន់ក្រោយដើម្បីរៀនពីបទពិសោធន៍ដ៏ងងឹតនោះ ហើយធ្វើឱ្យប្រាកដថារឿងនេះមិនកើតឡើងទៀត

ទេ»។ ព្រះសង្ឃដ៏លេចធ្លោនៅកម្ពុជានេះបានមានសង្ឃដ៏កាលើកឡើងពីតម្រូវការក្នុងការអប់រំយុវជន ខ្មែរថា៖ «ការព្រួយបារម្ភរបស់ខ្ញុំគឺចំពោះយុវជនជំនាន់ក្រោយដែលមិនជឿថាវាបានកើតឡើងដូចដែល ឃើញនៅលើបណ្តាញសង្គម។ ពួកគេខ្លះប្រហែលជាមិនជឿ ហើយវាជាបញ្ហាប្រឈមសម្រាប់តុលាការ ក្នុងការរកវិធីផ្តល់ដំណឹងដល់ពួកគេ។ តុលាការបានធ្វើការងារល្អច្រើនហើយដែលនាំជនរងគ្រោះមក និយាយជាមួយយុវជនដើម្បីជួយព្យាបាល។ វានៅមានច្រើនទៀតដែលត្រូវធ្វើដើម្បីផ្តល់ព័ត៌មាន អប់រំ និងធានាឱ្យពួកគេយល់ពីផលវិបាក»។

សាស្ត្រាចារ្យបណ្ឌិត Mark Anthony Torres បានចែករំលែកការយល់ដឹងពី Mindanao ដែលជាតំបន់ ដែលស្គាល់សម្រាប់សហគមន៍ជនជាតិដើមភាគតិចចម្រុះ និង Moro ។ គាត់បានឆ្លុះបញ្ចាំងពីបញ្ហា ប្រឈមដែលបង្កឡើងដោយភាពចម្រុះនៃវប្បធម៌ក្នុងតំបន់ក្នុងការដោះស្រាយជម្លោះកន្លងមក "ប្រវត្តិ សាស្ត្រត្រូវបានសរសេរដោយអ្នកឈ្នះ។ នៅមិនដាច់ពីការនិទានក្នុងស្រុក ទេ។ មានផ្នែកជាច្រើននៃរឿង។ សម្រាប់ជនជាតិដើមភាគតិចជាច្រើន Moros ប្រវត្តិសាស្ត្រត្រូវបាន ឆ្លងកាត់តាមប្រពៃណីផ្ទាល់មាត់។ ការចងចាំរបស់យើង ដែលផ្ទុកនៅក្នុងផ្នែកខួរក្បាលនៃខួរក្បាល របស់យើង និងនៅក្នុងជាលិការបស់យើង រក្សានូវចំណេះដឹងនេះ»។ បើតាមលោក ការប្រើប្រាស់ សិល្បៈសម្តែងដូចជា ការនិទានរឿង ការសូត្រធម៌ ចម្រៀង និងទម្រង់ផ្សេងៗទៀតមានសារៈសំខាន់ ណាស់។ "វិធីសាស្ត្រនៃការនិយាយឡើងវិញទាំងនេះមានសារៈសំខាន់ខ្លាំងណាស់៖ ការប្រាប់ការពិត ពាក់ព័ន្ធនឹងប្រពៃណី និងវប្បធម៌ផ្សេងៗគ្នា ហើយយើងត្រូវតែពិចារណាពីភាពចម្រុះនេះ។"

សាស្ត្រាចារ្យ Yasmira Moner ដែលបានធ្វើការយ៉ាងទូលំទូលាយលើតួនាទីនៃយេនឌ័រនៅក្នុងយុត្តិធម៌ អន្តរកាលបានគូសបញ្ជាក់ពីតម្រូវការសម្រាប់វិធីសាស្ត្ររួមបញ្ចូលបន្ថែមទៀតថា "យើងត្រូវតែធ្វើ អាណានិគមវិធីរបស់យើងដើម្បីធ្វើយុត្តិកម្មអន្តរកាលដោយទទួលយកភាពចម្រុះនៃវប្បធម៌ និងការ ផ្លាស់ប្តូរលើសពីកាយវិការលើផ្ទៃដោយស្ថាប័នរដ្ឋ។ . វាចាំបាច់ណាស់ក្នុងការបញ្ចូលយន្តការជនជាតិ ដើមភាគតិច និងគោរពសាសនាពហុវិធាន៖ មិនថាវាជាសាសនាឥស្លាម គ្រិស្តសាសនា ពុទ្ធសាសនា ឬ សាសនាកាតូលិកទេ ដោយសារទាំងអស់នេះលើកកម្ពស់តម្លៃនៃសន្តិភាព សេចក្តីស្រឡាញ់ និង មនុស្សជាតិ។ អ្វីដែលសំខាន់នោះគឺថាយើងអបអរភាពចម្រុះនិងប្រើការពិភាក្សានេះដើម្បីរកឃើញ ឡើងវិញនូវភាពងាយរងគ្រោះរួមរបស់យើងដែលជាកម្លាំងខាងក្នុងរបស់យើងផងដែរ។ ខ្ញុំសង្ឃឹម និង អធិស្ឋានថា សមភាពយេនឌ័រនឹងលែងគ្រាន់តែជាពាក្យស្លោកទៀតហើយ ហើយថាយើងនឹងមិន ចាំបាច់បង្ហាញអំពីភាពត្រឹមត្រូវលើសមត្ថភាពរបស់យើងនោះទេ ប៉ុន្តែវានឹងក្លាយទៅជាបទដ្ឋាន»។

លោកស្រី Settie Sahara D. Mutia-Magumpara បានសង្កត់ធ្ងន់លើសារៈសំខាន់នៃទស្សនវិស័យជន ជាតិដើមភាគតិចក្នុងកិច្ចខិតខំប្រឹងប្រែងកសាងសន្តិភាព និងជាពិសេសក្នុងវិស័យអប់រំ។ "នៅប្រទេស ហ្វីលីពីន ការអប់រំកាសាកំណើតសម្រាប់ជនជាតិដើមភាគតិច (IPs) គឺជាផ្នែកមួយនៃកម្មវិធីសិក្សា ដើម្បីជួយកុមាររក្សាកាសារបស់ពួកគេ។ ទោះយ៉ាងណាក៏ដោយ ប្រវត្តិសាស្ត្រ និងវប្បធម៌ មិនត្រូវបាន រួមបញ្ចូលគ្នាយ៉ាងល្អនោះទេ។ នៅ MSU យើងផ្តល់ជូននូវវគ្គសិក្សាពិសេសមួយអំពីប្រវត្តិសាស្ត្រនៃជន

ជាតិដើមភាគតិច ប៉ុន្តែវាមាននៅសាកលវិទ្យាល័យរបស់យើងតែប៉ុណ្ណោះ។ យើងមានបំណងដាក់
បញ្ចូលប្រវត្តិសាស្ត្រ និងវប្បធម៌ជនជាតិដើមភាគតិចទៅក្នុងកម្មវិធីសិក្សាដ៏ទូលំទូលាយ ហើយគ្រោង
នឹងធ្វើការតស៊ូមតិសម្រាប់រឿងនេះនៅគណៈកម្មការឧត្តមសិក្សា។ គោលដៅរបស់យើងគឺបង្កើតវគ្គប
ណ្តុះបណ្តាលចំនួនបីដែលផ្តោតលើប្រវត្តិសាស្ត្រ និងវប្បធម៌ជនជាតិដើមភាគតិច។ គំនិតផ្តួចផ្តើមនេះ
គឺជាផ្នែកមួយនៃកិច្ចខិតខំប្រឹងប្រែងដ៏ទូលំទូលាយរបស់យើងក្នុងការធានាថា ជនជាតិដើមភាគតិច
ទទួលបានការទទួលស្គាល់ និងយុត្តិធម៌ជាផ្នែកសំខាន់នៃប្រជាជាតិរបស់យើង”។

លោក Vicente Borges Maia បានចែករំលែកបទពិសោធន៍អំពីប្រទេសទីម័រខាងកើត ដែលវិបត្តិដ៏យូរ
សម្រាប់ឯករាជ្យភាពពីប្រទេសឥណ្ឌូណេស៊ីបានឈានដល់ការធ្វើប្រជាមតិក្នុងឆ្នាំ 1999 ហើយបាននាំ
ទៅដល់ជនរងគ្រោះជាជនស៊ីវិលជាច្រើន។ គាត់បានចែករំលែកថា "ខ្ញុំបានចំណាយពេលជាងពីរឆ្នាំ
នៅក្នុងព្រៃដោយគ្មានសំលៀកបំពាក់ ខ្ញុំជាផ្នែកមួយនៃអ្នកនៅរស់រានមានជីវិតទាំងនេះ"។ "ខ្ញុំមាន
មោទនភាពចំពោះឯករាជ្យភាពរបស់យើង។ ខ្ញុំមិនបន្ទោសប្រទេសឥណ្ឌូណេស៊ីទេ។ ខ្ញុំអត់ទោស ប៉ុន្តែ
មិនដែលភ្លេចទេ។ ខ្ញុំចង់និយាយថា ការផ្សះផ្សាគឺអំពីការអង្គុយជាមួយគ្នា ហើយយល់ព្រមមិនធ្វើម្តង
ទៀតនូវកំហុសអតីតកាល។ បើនរណាម្នាក់មិនចង់ផ្សះផ្សាទេ វានឹងមិនកើតឡើងឡើយ។ ជំនាន់របស់
យើងនឹងមិនភ្លេចទេ (...) នោះហើយជាមូលហេតុដែលនៅ Centro Nacional Chega! យើងមាន
គោលបំណងចែករំលែកប្រវត្តិសាស្ត្ររបស់យើងជាមួយមនុស្សជំនាន់ថ្មី រក្សាឯកសារ និងផ្តល់នូវអនុ
សាសន៍ផ្ទាល់ខ្លួនរបស់យើង។ (...) ការផ្សះផ្សាគឺជាដំណើរការដែលកំពុងបន្ត ហើយយើងក៏ប្រឈម
មុខនឹងជម្លោះផ្ទៃក្នុងនៅទីម័រខាងកើតផងដែរ។ យើងវាយគ្នា សម្លាប់គ្នា និងដាក់គុកគ្នាទៅវិញទៅមក
ប៉ុន្តែយើងនៅតែរស់នៅជាមួយគ្នា។ យើងត្រូវតែទទួលស្គាល់រឿងនេះ ហើយនិយាយអំពីវា។ យើងអាច
អត់ទោសបាន ប៉ុន្តែមិនភ្លេចទេ»។

ប្រតិភូទាំងអស់សម្តែងនូវការអរគុណជាអនេកចំពោះ អ.វ.ត.ក. ដែលបានទទួលស្វាគមន៍ពួកគេយ៉ាង
រាក់ទាក់ និងបានចែករំលែកពិសោធន៍អំពីដំណើរការជំនុំជម្រះក្តី និងសមិទ្ធផលរបស់ អ.វ.ត.ក.។
ប្រតិភូទាំងអស់បានកោតសរសើរ និងវាយតម្លៃខ្ពស់ចំពោះកម្ពុជាដែលទទួលបានជោគជ័យក្នុងការនាំ
យកមេដឹកនាំប្រល័យពូជសាសន៍មកជំនុំជម្រះក្តីស្របតាមបទដ្ឋានអន្តរជាតិ និងបានផ្តល់យុត្តិធម៌ជូន
ជនរងគ្រោះទាំងអស់ផងដែរ។ ប្រតិភូទាំងនោះបន្ថែមថា ដំណើរការកាត់សេចក្តីរបស់ អ.វ.ត.ក. បាន
បន្សល់ទុកនូវកេរដំណែលដ៏សំខាន់ និងមានគុណតម្លៃខ្ពស់ក្នុងការថែរក្សាសន្តិភាព ការបង្រួបបង្រួម
ជាតិ និងយុត្តិធម៌ទាំងក្នុងកម្រិតជាតិ និងអន្តរជាតិ។ ប្រតិភូបានអះអាងទៀតថា តាមរយៈបទ
ពិសោធន៍នេះ កម្ពុជាបានប្រែក្លាយពីប្រទេសដែលធ្លាប់បានទៅរៀនសូត្រពីគេ ទៅជាប្រទេសដែលចែក
រំលែកបទពិសោធន៍ក្នុងការបង្រួបបង្រួមជាតិ ការកសាងសន្តិភាព និងការជំនុំជម្រះក្តីលើអំពើប្រល័យ

ពូជសាសន៍ ការផ្តល់យុត្តិធម៌ និងការផ្សះផ្សារជូនប្រជាជន ។ ប្រតិកូទាំងអស់បានលើកឡើងថា នឹងនាំ
យកចំណេះដឹងទទួលបាននៅក្នុងកម្មវិធីនេះដើម្បីពង្រីកកម្មវិធីសិក្សានៅក្នុងស្ថាប័នអប់រំរបស់ពួកគេ
និងចែកចាយបន្តដល់ប្រជាពលរដ្ឋក្នុងប្រទេសរបស់ពួកគេផងដែរ ។